

Warszawa 15-02-2008 r.

RPO-577339-X/07/TS

**Notatka służbowa
dotycząca sprawy meldunków osób bezdomnych**

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 139, poz. 993), osoba przebywająca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest obowiązana wykonywać obowiązek meldunkowy określony w ustawie. Obowiązek ten polega m. in. na zameldowaniu się w miejscu pobytu stałego lub czasowego (art. 4 pkt 1 powołanej ustawy). Pobytem stałym w rozumieniu ustawy jest zamieszkanie w określonej miejscowości pod oznaczonym adresem z zamiarem stałego przebywania, natomiast jako pobyt czasowy ustawa definiuje przebywanie bez zamiaru zmiany miejsca pobytu stałego w innej miejscowości pod oznaczonym adresem lub w tej samej miejscowości, lecz pod innym adresem.

Jak wynika z powyższego, warunkiem zameldowania na pobyt stały lub czasowy jest uprzednie zamieszkanie lub przebywanie w lokalu, który można zidentyfikować za pomocą adresu (tzn. w lokalu oznaczonym numerem i znajdującym się w budynku, któremu nadano numerację porządkową, a w przypadku miejscowości, w których występuje podział na ulice, położonym przy ulicy, której została nadana nazwa). Ponadto, skoro pobyt stały oznacza zamieszkanie z zamiarem stałego przebywania - lokal, w którym ma nastąpić zameldowanie, powinien spełniać wymagania techniczno-budowlane dla pomieszczeń mieszkalnych (przeznaczonych na stały pobyt ludzi), które określają przepisy prawa budowlanego (por. wyrok NSA z dnia 19 marca 2002 r., sygn. akt. V SA 3397/2000).

Osoby bezdomne – z istoty swego życiowego położenia - nie mogą wskazać lokalu, który jest ich miejscem pobytu stałego, nie zamieszkują bowiem w pomieszczeniach przeznaczonych do pobytu osób z zamiarem stałego przebywania. Niemożliwe jest zatem zameldowanie tych osób na pobyt stały. Wyjątki od tej reguły dotyczą osób bezdomnych, które przebywają w zakładach udzielających im pomieszczeń w związku z pomocą społeczną (schroniskach i domach dla bezdomnych oraz domach dla matek z małoletnimi dziećmi). Przepis art. 13 ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych przewiduje bowiem możliwość meldowania na pobyt stały lub czasowy osób zamieszkujących lub przebywających czasowo we wspomnianych zakładach.

Zakładem udzielającym pomieszczeń w związku z pomocą społeczną jest także noclegownia. Korzystanie z noclegowni nie uprawnia jednak do uzyskania zameldowania na pobyt stały. Noclegownia - jak sama nazwa wskazuje - jest bowiem obiektem przeznaczonym jedynie do udzielenia noclegu osobom bezdomnym, zatem nie może stanowić ich miejsca pobytu stałego.

Przyjęty w polskim prawodawstwie system ewidencji ludności obejmuje m.in. rejestrację miejsca pobytu stałego i czasowego obywateli. Osoby, które nie posiadają miejsca pobytu stałego lub czasowego, jak np. znaczna część osób bezdomnych, znajdują się niejako poza tym systemem. Organy ewidencji nie dysponują bowiem informacją o aktualnym miejscu pobytu tych osób. Jest to zresztą niemożliwe, bowiem bezdomni nie tylko stosunkowo często zmieniają miejsce swojego pobytu, ale nierzadko przebywają w miejscach, które nie mają przypisanego adresu (np. w komorach instalacji ciepłowniczych czy zbudowanych prowizorycznie altankach).

Wnioski:

1. Stworzenie systemu ewidencji ludności, który obejmowałby również informacje o miejscu pobytu osób bezdomnych jest niewykonalne, chyba że system zakładałby z góry fikcję meldunkową w postaci np. adresu zastępczego. W tej sytuacji, ewentualna interwencja mogłaby nie być skuteczna.

2. Wydaje się, że uwagę należałoby skupić na sygnałach o dyskryminacyjnych zachowaniach różnych podmiotów (np. pracodawców, banków), uzasadnianych brakiem meldunku oraz podejmować interwencje w takich wypadkach.
3. Prezes Rady Ministrów po posiedzeniu komisji wspólnej rządu i samorządu, zapowiedział zniesienie obowiązku meldunkowego, co oznaczałoby także likwidację systemu ewidencji ludności w obecnie obowiązującej formule. Bez wiedzy co do istoty tego zamysłu trudno jednakże przesądzać, czy powstały by rozwiązania prawne korzystne dla bezdomnych.